

PRAKTIČNA DELAVNICA

Zadnjo toplo jesensko soboto, natančneje 28. 10. 2006 smo se v cerkvi Device Marije v Polju v Ljubljani ob 9.00 uri člani in seveda tudi (še)nečlani Slovenskega orgelskega društva zbrali na drugem projektu v letošnji delovni sezoni.

*Organizirali smo **PRAKTIČNO DELAVNICO**, ki jo je vodil **ANDREJ DVORŠAK**, teoretični uvod pa je na začetku srečanja pripravila **BARBARA SEVŠEK**.*

Praktična tematika je očitno zbudila zanimanje, saj smo organizatorji s presenečenjem spremljali verigo prihajajočih, ki so dokaj velik cerkveni kor napolnili do zadnjega kotička. Največ je bilo mladih, lep zgled zanimanja in učenja pa so jim tokrat dali tudi številni učitelji orgel, projekt je sodil tudi k izboru tem za dodatno izobraževanja za učitelje.

Barbara Sevšek je v teoretičnem uvodnem delu predstavila PROJEKT – ORGLE, glavne smernice, po katerih naj bi uspešno pridobili nove ali restavrirali stare orgle.

Najprej se je potrebno obrniti na **pristojne organe**, Nadškofijske komisije za orgle, v primeru, da gre za cerkev ali orgle zgodovinske vrednosti pa po nasvetu komisije za orgle tudi na Pokrajinski zavod za spomeniško varstvo. Opaziti je, da mnogokrat pozabijo naročniki prav na strokovno načrtovanje in posvetovanje, ki je pri celotnem projektu najpomembnejše.

Nadaljnji korak je **pridobitev dovoljenj**: gradbeno dovoljenje (če gre za sočasno povečavo kora), dovoljenje Zavoda za spomeniško varstvo, pozitivno mnenje Komisije za orgle pri ustreznih nadškofiji.

K možnostim **financiranja** sodijo: lastna sredstva, donacije in sponzorstva, sredstva Zavoda za spomeniško varstvo (če gre za ohranitev instrumenta zgodovinske vrednosti) ter sredstva iz evropskih skladov (za projekte, ki jih skupaj prijavijo tri članice evropske unije).

Nadalje je Barbara Sevšek omenila pogosto nepravilno **časovno planiranje**, saj unikatnega instrumenta izdelovalec orgel naj ne bi delal pod pritiskom in v časovni stiski, torej je pravilno časovno planiranje »z rezervo«.

Sledita **nadzorovanje del in gradnja**. Naloga orgelske komisije je, da zastopa naročnika in skrbi, da bo instrument v najboljši možni meri izpolnjeval svoje naloge. Orgelska komisija opravi tudi kolaudacijo / prevzem orgel po zaključenih delih in preveri, da so izpolnjena vsa določila pogodbe. Zadnji finančni obrok se izplača šele potem.

Pogodba naj bo sestavljena natančno z vsemi podrobnostmi o instrumentu in načrtovanih delih. Za vsako nepredvideno dodatno delo naj se sestavi aneks k pogodbi, ki mora vsebovati tudi ceno dodatnega dela.

Za nadaljnje **vzdrževanje instrumenta** naj naročnik sklene pogodbo o vzdrževanju orgel z izdelovalcem orgel. Z rednimi letnimi servisi se vzdržuje dobro stanje instrumenta in na daljši rok tudi precej prihrani. Manjše napake je zmeraj lažje in ceneje odpravljati kot velike. Prostor kjer je instrument, naj se redno zrači, tla naj se ne pometa na suho, čisti naj se z vlažnimi krpami, vsakih 8 let naj bi se orgle generalno očistile (očisti jih izdelovalec, s katerim je sklenjena pogodba o vzdrževanju, in ne čistilka).

Če je v npr. v cerkvi prevelika vlaga naj se ob suhih in ne premrzlih dnevih redno zrači, če pa je premajhna vlažnost zraka, proti direktni sončni svetlobi pomaga že debelejša zavesa.

Pri ogrevanju je najboljša rešitev talno ogrevanje (pribl. 19°C) Pri ogrevanju s toplim zrakom naj se upoštevajo naslednje smernice:

- čimmanjša razlika med temperaturo tal in stropa
- počasno gibanje toplega zraka

- odprtine za izhod toplega zraka naj ne bodo v bližini instrumenta
- počasno zviševanje temperature (prostor naj se počasi ogreva vsaj en dan)
- tudi kadar se cerkev ne uporablja, naj se vzdržuje temperatura med 5-7°C
- relativna vlaga naj bo okoli 60% in kolikor je mogoče konstantna
- ogrevalne naprave naj bodo opremljene z zračnimi filtri
- po končanem igranju odpremo žaluzije in s tem izenačimo temperaturo zraka v celotnem instrumentu

V drugem »praktičnem« delu, pa nam je Andrej Dvoršak predstavil precej dragocenih praktičnih izkušenj iz dolgoletnega dela pri Škofijski orglarski delavnici Maribor.

Omenil je prepotrebno čistočo instrumenta in seveda redno vzdrževanje. Nazorno nam je pokazal, kaj so najpogostejši zapleti pri orglah, ki se jih lahko naučimo rešiti sami in kaj presega naše laične meje, oziroma kdaj moramo nujno poklicati strokovnjaka.

Tematika je seveda za vsakega organista zelo aktualna, saj se včasih zgodi, da pokličemo orglarskega mojstra za neznatno popravilo, ki bi ga s potrebnim znanjem lahko rešili v nekaj minutah.

Med pogostejše probleme, ki jih organisti lahko rešijo sami, sodi napenjalne trakture. Traktura se zaradi temperaturnih razlik med poletjem in zimo razteza in krči in zaradi tega potrebuje redno regulacijo. Če je traktura preohlapna, se ventili odpirajo prepozno, pri preveč napeti trakturi pa se nam lahko zgodi, da se ventil sploh ne zapre in piščal nenehoma igra. Andrej Dvoršak je predstavil načine, na katere lahko omenjeni problem hitro rešimo.

A. Dvoršak je poleg različnih praktičnih informacij omenil tudi, da je pravzaprav najboljše ogrevanje cerkva iz stenskega področja.

Prav posebno zanimanje pa je veljalo predstavitvi uglasjevanja orgelskih piščali, s praktičnim prikazom zgradbe piščali (na ogled je bil tudi slikovni material) še posebej jezičnikov. Ker višina intonacije pri ustničnih piščalih glede na temperaturo zraka niha, je potrebno zelo pogosto uglasiti jezičniške piščali, ker jih je v orglah manj, se pa tudi same po sebi hitreje razglasijo.

Slušatelji so imeli možnost praktičnega preizkusa uglasjevanja jezičniških piščali, kar so v veliki meri tudi izkoristili. Upam, da so se vsaj nekateri navdušili za nadaljnje učenje, saj bomo gotovo v tem primeru pogosteje poslušali uglasene instrumente, saj vselej, ko bi bile orgle potrebne uglasitve, gotovo ne moremo poklicati orglarskih mojstrov.

Naj ponovno poudarim, da so še kako potrebna osnovna teoretična in praktična znanja, ki nas spodbujajo k uresničevanju pogojev z namenom, da bi orgle čim dlje in čim lepše služile svojemu namenu.

Tako Barbara, kot Andrej, sta se organistom predstavila s svojimi vsebinami spontano in prisrčno. Čestitke obema za zgledno opravljeno delo, ki bo gotovo rodilo sadove!

Ema Zapušek